
Kyrkomötet
Motion 2017:82
av Hans-Olof Andrén m.fl.

Utred indirekta val

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av en återgång till indirekta val av kyrkomöte och stiftsfullmäktige.

Motivering

Val på lokal nivå i Svenska kyrkan har sedan mycket länge skett direkt av församlingsmedlemmarna. Det är en självklarhet att detta direkta valsätt fortsatt ska gälla för val av kyrkofullmäktige. Sedan år 2001 har ledamöterna i kyrkomöte och stiftsfullmäktige också valts i direkta val av medlemmarna i Svenska kyrkan. Tidigare valdes dessa ledamöter indirekt av elektorer utsedda av pastorat och församlingar. Såvitt känt förekommer internationellt enbart indirekta val av ett kyrkosamfunds högsta beslutande organ (kyrkomöte, generalsynod eller motsvarande). Anledningarna till detta är säkert att de indirekta valen bäst speglar samfundens kyrkosyn, där kyrkomötet ses som en representation för församlingarna (och eventuellt stiftet), inte för de kyrkotillhöriga.

Vi menar att detta i hög grad gäller också för Svenska kyrkan. Svenska kyrkan brukar anses ha två pastorala nivåer, församling och stift. Den nationella nivån kan ses som ett stöd till församlingar och stift. Den fattar beslut om regelsystemet (kyrkoordningen) och tar hand om församlingarnas gemensamma mission, internationella diakoni, verksamhet i utlandsförsamlingarna, gemensamma administrativa system osv. Ledamöter av kyrkomötet behöver därför ha en församlingsförankring och goda kunskaper om församlingslivet. De bör därför väljas av församlingar eller pastorat i ett indirekt val. Kyrkomötet fattar också för församlingarna bindande beslut av lärokaraktär (antagande av kyrkohandbok och psalmbok, ingående av ekumeniska överenskommelser osv.). Att ledamöterna representerar församlingarna ger också legitimitet åt kyrkomötets beslut i sådana lärofrågor. På samma sätt fattar stiftsfullmäktige beslut som berör församlingarna. Också ledamöter av stiftsfullmäktige behöver därför goda kunskaper om församlingslivet och bör väljas av församlingarna.

En risk med det direkta valsättet är att det krävs relativt få röster för att ta mandat i kyrkomötet eller stiftsfullmäktige, eftersom valdeltagandet är relativt lågt, spärrear för att få mandat saknas, och det finns ett system med utjämningsmandat. Grupper som inte har så stor församlingsförankring har därför lyckats få mandat i kyrkomötet och i stiftsfullmäktige. Detta problem skulle bli mycket mindre vid återgång till ett indirekt valsätt. Dessutom minskar givetvis valkostnaderna rejält.

Den valmetod som tillämpades t.o.m. 1997 års val innebar följande: Vid val av stiftsfullmäktige utsåg varje församling elektor. Elektorerna utsågs av församlingens kyrkofullmäktige (eller församlingens direktvalda kyrkoråd). Antalet elektor var ett om församlingen hade högst 500 röstberättigade kyrkotillhöriga, två om den hade fler än 500 men högst 2000 röstberättigade, och för varje påbörjat 2 000-tal röstberättigade utöver 2 000 utsågs ytterligare en elektor. Lika många ersättare skulle också utses. Elektorerna valdes av nyvalda kyrkofullmäktige före utgången av november det år som kyrkofullmäktige väljs. Stiftet indelades i valkretsar som skulle ha minst fem mandat. Stiftsstyrelsen utsåg valförrättare i varje valkrets, som kallade elektorerna till val av stiftsfullmäktige före december månads utgång. Valet kunde ske med acklamation, om en gemensam lista förelåg, annars (vilket var det vanligaste i praktiken) med proportionellt val.

Vid val av kyrkomöte utsåg varje pastorat elektor. I pastorat med högst 2 000 röstberättigade kyrkotillhöriga utsågs en elektor. I pastorat med mer än 2 000 men högst 4 000 röstberättigade kyrkomedlemmar utsågs två elektor. För varje påbörjat fyratusental röstberättigade kyrkotillhöriga utöver 4 000 utsågs ytterligare en elektor. Lika många ersättare skulle också utses. Elektorerna valdes av nyvalda kyrkofullmäktige i pastoratet före utgången av februari året efter det år som kyrkofullmäktige väljs. Riket indelades i valkretsar, en för varje stift utom Lunds, Härnösands och Luleå stift som bestod av två valkretsar. Alla valkretsar skulle ha minst två mandat. Stiftsstyrelsen utsåg valförrättare i stiftet (eller i de två valkretsarna), som kallade elektorerna till val av kyrkomöte före april månads utgång. Valmetod som vid val av stiftsfullmäktige.

Vid återgång till indirekta val behöver bestämmelserna moderniseras på bl.a. följande punkter:

- ◆ Elektor vid kyrkomötesvalet bör utses av kyrkofullmäktige i pastorat och självständiga församlingar. Eftersom församlingar som ingår i ett pastorat idag saknar ett direktvalt organ, bör också elektor till stiftsfullmäktigeval utses av pastoratets kyrkofullmäktige.
- ◆ Notera att det inte fanns något krav på registrering av kandidater eller grupp-beteckningar. Vilken gruppering som helst kan ställa upp i valet med vilka (valbara) namn som helst. I praktiken kommer naturligtvis nomineringsgrupperna att nominera kandidater ungefär som idag, men rekryteringen blir en mycket utsträckt historia – ända fram till december! Vidare måste valet i en valkrets ske på en plats – valkretsen ska ju välja ett visst antal ledamöter och ersättare. Detta innebär att ett stort antal elektor ska samlas på en (eller i några stift två) platser för att genomföra kyrkomötesvalet, som naturligtvis måste ske i december också det. Det bör därför övervägas att behålla registreringen till kyrkomötes- och stiftsfullmäktigevalen.
- ◆ Som framgår av beskrivningen ovan gynnades små församlingar/pastorat tidigare kraftigt vid elektorsfördelningen. Detta kan förbättras avsevärt. Exempelvis kan pastoratet (eller den självständiga församlingen) utse en elektor per påbörjat 2 000-tal röstberättigade. Vid 4 000-steg får ju pastorat/församlingar med t ex 4 100 och 7 900 båda två elektor, vilket kan upplevas som alltför orättvist. Vid mindre steg (t.ex. 2 000) blir det mera rättvist. Enligt tabellen ”Antalet röstberättigade 2017 på 2018-års indelning” på kyrkovalets internwebb varierar antalet röstberättigade i de 615 ”valområdena” (pastorat och självständiga församlingar) mellan 499 (Hovförsamlingen) och 120 380 (Malmö pastorat). Endast 4 områden har färre än 1 000 röstberättigade, totalt 68 områden har färre än 2 000 röstberättigade. Vid 2 000-steg skulle dessa utse en elektor. Områdena med mer än

2 000 med färre än 4 000 är 173, som då skulle utse två elektorer. 110 områden får tre elektorer, 86 får fyra, 37 får fem, osv. upp till Malmös 61 elektorer. Näst störst är Uppsala och Västerås pastorat, som båda får 38 elektorer. Totalt 13 områden får fler än 20 elektorer.

Vi önskar således att förutsättningarna för återgång till indirekta val utreds närmare, där bl.a. de aspekter som berörs i motionen ingår. Konsekvenser av olika slag behöver också belysas. Självfallet behöver också kyrkoordningsbestämmelser tas fram. En utgångspunkt kan vara författningstexten i den reservation (av C och POSK) som lämnades vid utskottsbehandlingen av kyrkoordningen (Bilaga A till 2KL 1999:1). Ett utredningsuppdrag bör därför ges till kyrkostyrelsen.

Göteborg m.fl. orter den 28 juli 2017

Hans-Olof Andrén (POSK)

Per Lindberg (POSK)

Lisa Tegby (POSK)

Sven-Bernhard Fast, biskop